

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

①

אין זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה. אמר רבי זירא אמר רב מתנה, ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - מדליקין בהן בחנוכה, בין בחול בין בשבת. אמר רבי ירמיה: מאי טעמא דרב - קסבר: כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה. אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה - ולא קיבלה. כי אתא רבין, אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן - וקיבלה. אמר: אי זכאי גמירתיה לשמעתי מעיקרא. - והא גמרה! - נפקא מינה לגירסא דינקותא. וכבתה אין זקוק לה? ורמינהו: מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מאי לאו, דאי כבתה הדר מדליק לה! - לא, דאי לא אדליק - מדליק. ואי נמי: לשיעורה. עד שתכלה רגל מן השוק, - ועד כמה? - אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עד דכליא ריגלא דתרמודאי. תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא, חד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל - כנגד ימים היוצאין. וחד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל - דמעלין בקדש ואין מורדין. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שני זקנים היו בצידן, אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, זה נותן טעם לדבריו - כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו - דמעלין בקדש ואין מורדין.

תנו רבנן: נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעלייה - מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה - מניחה על שלחנו, ודיו. אמר רבא: צריך נר אחרת להשתמש לאורה. ואי איכא מדורה - לא צריך, ואי אדם חשוב הוא, אף על גב דאיכא מדורה - צריך נר אחרת.

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה. תנן התם: גץ היוצא מתחת הפטיש ויצא והזיק - חייב. גמל שטעון פשתן, והוא עובר ברשות הרבים, ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני, והדליק את הבירה - בעל הגמל חייב. הניח חנוני את נרו מבחוץ - חנוני חייב. רבי יהודה אומר: בנר חנוכה פטור. אמר רבינא (משום דרבה) + מסורת הש"ס: [משמיה דרבא] + זאת אומרת: נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה. דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה - לימא ליה: היה לך להניח למעלה מגמל ורוכבו! - ודילמא: אי מיטרחא ליה טובא אתי לאימנועי ממצוה. אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום:

אסתר פרק ט

2

- (א) ובשנים עשר חדש הוא חדש אדר בשלושה עשר יום בו אשר הגיע דבר המלך ונתו להעשות ביום אשר שברו איבי היהודים לשלוח בכם ונתפוד הוא אשר ישלחו היהודים המה בשנאיכם:
- (ב) נקלה היהודים בעריהם בכל מדינות המלך אסשנורוש לשלח יד במבקשי רעתם ואיש לא עמד לפניהם כי נפל פחדם על כל העמים:
- (ג) וכל שרי המדינות והאסשנורפנים והפחות ועשי המלאכה אשר למלך מנשאים את היהודים כי נפל פחד מרצכי עליהם:
- (ד) כי גדול מרצכי בבית המלך ושמעו הולך בכל המדינות כי האיש מרצכי הולך וגדול: פ
- (ה) ויפו היהודים בכל איביהם מכת סרב וקרג ואבדו ויעשו בשנאיכם כרצונם:
- (ו) ובשושן הבירה הרגו היהודים ואבדו חמש מאות איש:
- (ז) ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא:
- (ח) ואת פורתא ואת אדליא ואת ארינדתא:
- (ט) ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארדי ואת ויזתא:
- (י) ועשרת בני המן בן המדמא צרר היהודים הרגו ובבנה לא שלחו את ידם:
- (יא) ביום ההוא בא מספר הקרוגים בשושן הבירה לפני המלך: ס
- (יב) ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבדו חמש מאות איש ואת עשרת בני המן בשאר מדינות המלך מה עשו ומה שאלמד וינמנו לה ומה בקשתה עוד ומעש:
- (יג) ויאמר אסתר אם על המלך טוב ינמנו גם מקר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום ואת עשרת בני המן יתלו על העץ:
- (יד) ויאמר המלך להעשות כן ונתמנו דת בשושן ואת עשרת בני המן תלו:
- (טו) וינקלו היהודים אשר בשושן גם ביום ארבעה עשר לחדש אדר וינהרגו בשושן שלש מאות איש ובבנה לא שלחו את ידם:
- (טז) ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקלו ועמד על נפשם ונחם מאיביהם וקרג בשנאיכם חמשה ושבעים אלף ובבנה לא שלחו את ידם:
- (יז) ביום שלשה עשר לחדש אדר נוחם בארבעה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה:
- (יח) והיהודיים והיהודים אשר בשושן נקלו בשלושה עשר בו ובארבעה עשר בו ונחם בחמשה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה:
- (יט) על כן היהודים הפרושים הפרושים הישבים בערי הפרושים עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה יום טוב ומשולח מנות איש לרעה: פ
- (כ) ויקח מרצכי את הדברים האלה וישלח ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אסשנורוש הקרובים וקרובים:
- (כא) לקיים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה:
- (כב) כימים אשר נחו בכם היהודים מאיביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשולח מנות איש לרעה ומתנות לאביונים:
- (כג) וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרצכי אליהם:
- (כד) כי המן בן המדמא האנגי צרר כל היהודים חשב על היהודים לאבדם והפיל פור הוא הגורל להמם ולאבדם:
- (כה) ובבאה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מושבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו ותלו אתו ואת בניו על העץ:
- (כו) על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור על כן על כל דברי האגרת הזאת ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם:
- (כז) קימו וקבלו היהודים עליהם ועל ורעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה:
- (כח) והימים האלה נקרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים ונקרם לא יסוף מזרעם: ס
- (כט) וכתב אסתר המלכה בת אביסיל ומרצכי היהודי את כל תקף לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית:
- (ל) וישלח ספרים אל כל היהודים אל שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אסשנורוש דברי שלום ונאמת:
- (לא) לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם כאשר קיים עליהם מרצכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על נפשם ועל ורעם דברי הצמות וזעקתם:
- (לב) ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה ונקתב בספר: פ

דף על הדף נזיר דף מח עמוד א

3

בגמ': מה כהן גדול שקדושתו עולם מיטמא למת מצוה, נזיר שאין קדושתו קדושת עולם, אינו דין שיטמא.

בשיח שרפי קודש (חלק ד' ע' 75) כותב, שמזה מוכח דקדושת עולם גדולה יותר מקדושה עוברת.

ואמר בעל האבני נזר, דבזה יובנו דברי הגמרא בביצה דף ב' ע"ב - אין יום טוב מכין לשבת. דלכאורה הרי שבת קדושה גדול יותר מיום טוב? אלא דכתב הרמב"ן ז"ל - קדושה שאדם עובד על השגתה, ומגיע אליה בכוחות עצמו נשארת אצלו לעולם ולא זזה הימנה. מה שאין כן קדושה שבאה לאדם מלמעלה בלי פעולת האדם והשתתפותו, קדושה כזו יכולה להסתלק ממנו.

לפי זה, קדושת יום טוב שישראל מקדשו ליה לזמנים (ברכות מ"ט ע"א), קדושתה קדושת עולם נקראת. שבת, דקדושתה ממילא קא אתיא נקראת קדושת עוברת. ולכן שפיר מובן שיום טוב מצד אחד קדושתה גדולה מקדושת שבת, ולפיכך "אין יום טוב מכין לשבת", עכ"ל.

וידוע מה שאיתא שפורים יותר גדול מיום הכיפורים, שהרי יום הכיפורים הוא יום כ"פורים", ומי תולה במי, קטן תולה בגדול.

ואולי שהיות שפורים לא יהי בטל לעתיד לבוא אבל שאר הימים טובים יהיו בטלים, אם כן פורים הוא קדושתו קדושת עולם, ויום כיפור אין קדושתו קדושת עולם. ולפיכך מצד אחד יום הכיפורים תולה עצמו בפורים. (וללוי אמר)

משנה מסכת יומא פרק ו

משנה א

[*] שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתן כאחד ואף על פי שאין שוין כשרין לקח אחד היום ואחד למחר כשרין מת אחד מהן אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני ואם משהגריל מת יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחלה ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת צבור מתה ר' יהודה אומר תמות ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם:

משנה ב

[*] בא לו אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו ומתודה וכך היה אומר אנא השם עוו פשעו חטאו לפניך עמך בית ישראל אנא בשם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעו ושפשעו ושחטאו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך לאמר (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחווים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

משנה ג

[*] מסרו למי שהיה מוליכו הכל כשרין להוליכו אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו אמר רבי יוסי מעשה והוליכו ערסלא וישראל היה:

משנה ד

[*] וכבש עשו לו מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא טול וצא מיקירי ירושלם היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלם ועד צוק תשעים ריס שבעה ומחצה לכל מיל:

משנה ה

[*] על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים ומלוין אותו מסוכה לסוכה חוץ מאחרונה שבהן שאינו מגיע עמו לצוק אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו:

משנה ו

[*] מה היה עושה חולק לשון של זהורית חציו קשר בסלע וחציו קשר בין שתי קרניו ודחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך ומאימתי מטמא בגדים משיצא חוץ לחומת ירושלם ר' שמעון אומר משעת דחייתו לצוק:

משנה ז

[*] בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין קרען והוציא את אימוריהן נתנן במגיס והקטירן על גבי המזבח קלען במקלעות והוציאן לבית השריפה ומאימתי מטמאין בגדים משיצאו חוץ לחומת העזרה ר' שמעון אומר משיצית האור ברובן:

משנה ח

[*] אמרו לו לכהן גדול הגיע שעיר למדבר ומניין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר דרכיות היו עושין ומניפין בסודרין ויודעין שהגיע שעיר למדבר אמר ר' יהודה והלא סימן גדול היה להם מירושלים ועד בית חדורו ג' מילין הולכין מיל וחוזרין מיל ושוהין כדי מיל ויודעין שהגיע שעיר למדבר ר' ישמעאל אומר והלא סימן אחר היה להם לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין שנאמר (ישעיה א') אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועיירות ויום חמשה עשר לבני כרכים להיות יום שמחה ומשתה ומשלוח מנות לריעים ומתנות לאביונים, ומותר בעשיית מלאכה ואע"פ כן אין ראוי לעשות בו מלאכה, אמרו חכמים כל העושה מלאכה ביום פורים אינו רואה ת סימן ברכה לעולם. בני כפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי אם חלקו מעות לאביונים ביום קריאתן יצאו, אבל השמחה והמשתה אין עושין אותה אלא ביום ארבעה עשר, ואם הקדימו לא יצאו, וסעודת פורים שעשאה א בלילה לא יצא ידי חובתו.

הלכה טו

כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד ב שישתכר וירדם בשכרות. וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר +אסתר ט'+ ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לריעים משובח, ואם אין לו ג מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו.

הלכה טז

וחייב לחלק לעניים ביום הפורים, אין פחות משני עניים נותן לכל אחד מתנה אחת או מעות או מיני תבשיל או מיני אוכלין שנאמר ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני עניים, ד ואין מדקדקין במעות פורים אלא כל הפושט ידו ליטול נותנין לו, ואין משנין מעות פורים לצדקה אחרת.

הלכה יז

מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנאמר +ישעיהו נ"ז+ להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים.

הלכה יח פירק ב' הלכות תולדות

כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח ה חוץ ממגילת אסתר הרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם, ואע"פ שכל זכרון הצרות יבטל שנאמר +ישעיהו ס"ה+ כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני, ימי הפורים לא יבטלו שנאמר +אסתר ט'+ וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם. +השגת הראב"ד/ כל ספרי הנביאים והכתובים עתידין ליבטל. א"א דבר הדיוטות הוא זה, כי לא יבטל ספר מכל הספרים שאין ספר שאין בו למוד, אבל כך אמרו אפילו יבטלו שאר ספרים מלקרות בהם מגילה לא תבטל מלקרות אותה בצבור. +

to *Azazel*.

Rashi, Lev. 16:8

Such drama! Such uncertainty! All the more so because the fate of the people rested on the result. But why lots? Why a game of chance to determine our fate? Could not the Lord have simply decided and made it so?

[Of course. But the certainty of God's power stands in stark contrast to the fundamental truth of our condition in this world – and the reason that chance plays such a vital role in both these holidays.

The *pur*, the *goral* of Purim and the casting of lots on Yom Kippur both speak to man's basic condition of vulnerability, insecurity, and fickleness. A cursory reading of the *megillah* would find that the entire Purim narrative is defined by chance, unreasonable, absurd, and irrational events. One day Jews are secure in Persia; the next they face annihilation. One day Mordechai faces execution; the next he is Prime Minister. Haman's conspiracy against the Jews arises from nowhere, it is as fickle and uncertain as the lots he draws to determine when to carry out his horrible intent. "Purim, therefore," the Rav explains, "epitomizes the instability, uncertainty, and vulnerability which characterize human life generally but particularly govern the destiny of the Jews. . . . It alerts the Jew to the sudden turns of fortune, lurking dangers, the fickleness of life, even as the *goral* itself seems to operate through blind chance."

Despite our search for answers, we are often faced with no sensible answer. Why does man sin? Why do two brothers, twins perhaps, mature to be so different, one a *tzadik*, the other a *rasha*? What combination of temptations, lures of intoxicating pleasures, appeals of political and social ideologies, home background, moral strength or weakness, changing fortunes, pressing circumstances and, yes, chance, play out in our lives?

These complex and compelling variables do nothing so much as cry out our utter vulnerability; our foolish and wicked behavior in response to them acknowledged by God while at the same time forgiven by Him.

"It is because of this," says Rabbi Soloveitchik, "that man can stand before the Heavenly Bar of Justice, hoping for compassion and forgiveness. Despite his free will and accountability for his deeds, man enters his plea before the Almighty, claiming that he is not the author and designer of the worldly pleasures that were too powerful for him to resist."

The lures of our physical world are all part of the *goral* that is the dynamic of our existence.

Is it not the purpose of Yom Kippurim for us to come face to face with our fallibility in the face of this *goral*? Like Purim, Yom Kippurim engages the big *goral*. The unknowns, the fickleness and irrationality of life that play out on a communal level in the Purim narrative do the same in the everyday lives of each man, compelling us to seek God's compassion and forgiveness on Yom Kippur.

Each and every day, we live personal "Purims" in which tumult, confusion, uncertainty, danger and temptation toss and turn us; every night is Yom Kippur, a time when our regret, sorrow, insecurity, need for understanding, sensitivity, compassion, and forgiveness bring us to our knees before the Almighty God.]